

*Žmogus – kaip raidė knygoje, kurios pavadinimas – žmonija.
Tiktai pažindami raides, pradedame skaityti.*

Just. Marcinkevičius

PRISIJAUKINUSI IR ŠIRDIMI PAJUTUSI UGDYMO DŽIAUGSMĄ

Docentė dr. Vitolda Sofija Glebuvienė labai anksti suvokė raidės, žodžio, sakinio galingumą Žmogaus ir Tautos gyvenime. Todėl pasirinktos studijos Šiaulių pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros fakultete nebuvo atsitiktinės (1954–1958). Dar mokykloje (baigusi Šiaulių 2-ąją pradinę, mokėsi Šiaulių mergaičių gimnazijoje, vėliau pavadintoje vidurine mokykla) garsėjo iškalba, niekad neieškojo žodžio kišenėje. Kaip pati sako, ryte rydavo knygas, ar tai būtų A. Čechovo apsakymai su neįprastais vardais ir tėvavardžiais, ar J. Pyliponio romanai apie kaukoles žalsvame lagamine, ar lietuvių kalbos mokytojos vienai nakčiai duota J. Jankaus knyga apie negrįžtančią upę. Kokybiškos ir įdomios studijos institute (jį baigė su pagyrimu), aktyvi studentiško gyvenimo veikla, intensyvus sportavimas (buvo išrinkta geriausia 1957 m. instituto sportininke), nuoširdus bendravimas su „kaimietėm“ studentėm formavo ją kaip lyderę. Lyderės vaidmens ji nepraranda ir šiaudien. Sprinterės patirtis, gyvenimo žingeidumas, gebėjimas vienu metu „būti čia“ ir sklaidyti plačiose erdvėse buvo tie veiksniai, kurie sudarė sąlygas docentei Vitoldai Sofijai pasakyti ne vieną svarų žodį vaiko psichologijos, jo ugdymo pedagogikos, kultūrologijos, žurnalistikos mokslų klausimais.

Docentė V. S. Glebuvienė gimė Šiauliuose, miestiečių šeimoje. Nors miestiečiai, bet senelis pačiame mieste turėjo 3 hektarus žemės, taigi aplinkinių buvo laikomi pasiturinčiais. Šiaudien ant senelio žemės ištisos privačių namų gatvelės. Docentė sako, vasarą jomis praeinanti, savo basakojės vaikystės, tėvų, senelių ir dėdžių balsų ieškanti. Važiuojančių į Šiaulius ar pro juos kolegų vis prašo pamajuoti jos tėvonijai. Pajuokauja, kad jei ne nacionalizacija, kiek šiandienų sklypų iš tų hektarų būtų? Koks turtas?

Iš trijų vaikų ji buvo vyriausia. Ko gero, nuo mažumės jai į „kraują įaugęs“ mentorystės vaidmuo: vaikystėje ir jaunystėje pedagoginės pamokėlės sesei ir broliui, vėliau visą gyvenimą dalijimasis žiniomis, patirtimi, išpūdžiais su kolegėmis, mokytojais, ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo specialistėmis, kolegijų dėstytojais. V. S. Glebuvienės pedagoginių

pamokų sėkmę lemia tai, kad docentei žinomos visos švietimo sistemos grandys, kuriose aktyviai dalyvavo, praktiškai veikė, dirbo, teoriškai studijavo, empiriškai patikrino ir pagrindė. Baigusi studijas, buvo paskirta lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja į Platelius, į vidurinę mokyklą. Neišvažiavo. Kaip pati sako, miestietė pabijojo kaimo. O ir Šiauliuose darba pasiūlė – beglobiais vaikais, nedarniomis šeimomis rūpintis. Į naują sritį nėrė visa galva: nedarnių šeimų lankymas, tada madingi „literatūriniai teismai“ mokyklose, „teisiantys“ neklaužadas ir jų neprižiūrinčius tėvus, paskaitos kaliniams apie jų laukiančius vaikus, straipsneliai miesto laikraštyje. Tų, iš namų bėgančių, vagiliaujančių, tėvų meilės mažai matančių, vaikų problemos mokytojos diplomą turinčią V. S. Glebuvienę 1960 m. atvedė į neakivaizdines teisės studijas Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko universitete. Baigti studijų nepavyko. Tais pačiais metais ji paskiriama Šiaulių miesto švietimo skyriaus ikimokyklinių įstaigų inspektore bei pamaininės vidurinės mokyklos mokytoja. Išvažiuoti į sesijas darosi vis problemiščiau: ir nauja ikimokyklinio ugdymo sritis, ir pastovūs priekaištai, kad kiti ir vieno aukštojo mokslo diplomo neturi, o čia antro užsimanė. Dabar galima sakyti, kad laimėjo ugdymo mokslas. Jei teisę būtų baigusi, „Pedagogikoje“ apie V. S. Glebuvienę tikriausiai nekalbėtume. Laikotarpio problemų pajauta, žingeidumas ir tiesos ieškojimų bandymai Docentei buvo būdingi nuo pirmųjų profesinės veiklos metų. 1965 m. LTSR švietimo ministro įsakymu V. S. Glebuvienė perkeliama į Vilnių, skiriama dirbti Vilniaus miesto švietimo skyriaus metodininke, atsakinga už ikimokyklines įstaigas. Kaip antraeilininkė lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja dirba Vilniaus 6-ojoje vidurinėje mokykloje, kurioje mokomoji kalba – rusų. Susipažinus su Vitoldos Sofijos veikla švietimo skyriuose, būtina paminėti jos nenuilstamą siekį burti švietimo institucijų vadovus dalytis gerąja patirtimi, studijuoti kitų respublikų, šalių patirtį, pažinti ugdytinį, objektyviai įvertinti jo galias ir galimybes jas plėtoti. Vitolda Sofija intensyviai gilinasi į mažų vaikų problemas ugdymo įstaigose, organizuo-

ja praktinius seminarus, konferencijas ikimokyklinių įstaigų darbuotojams, Tėvų universitetą Šiaulių ir Vilniaus miesto ikimokyklinių įstaigų ugdytinių tėvams. Tartum tęsdama lietuvių kalbos raidos ir ugdymo problemas. Mokslinis interesas šiai Lietuvoje mažai tyrinėtai problemai ją atveda į Pedagogikos mokslinio tyrimo instituto Ikimokyklinio auklėjimo sektorių, kuriame dirba kaip vyr. mokslinė bendradarbė, vėliau skiriama eiti šio sektoriaus vedėjos pareigas (1969–1980). Antraeilininke dirba darželiuose vyresniąja auklėtoja, dėstytoja valandininke – Vilniaus pedagoginio instituto Psichologijos ir pedagogikos katedroje, stoja į neakivaizdinę psichologijos aspirantūrą į Vilniaus V. Kapsuko universitetą.

Pedagogikos mokslinio tyrimo institutas V. S. Glebuviienės (ir šio straipsnio autorės) darbo metais, galima teigti, buvo:

- jaunų mokslininkų auginimo ir brandinimo mokykla;
- mokymo(si) bendrauti mokykla;
- mokymo(si) diskutuoti išgirstant, išsiskaitant ar atsisakant savo klaidingos nuostatos mokykla;
- atsakingumo už savo nagrinėjamos problemos kokybę mokykla;
- pripažinimo, pagarbos ir visokeriopo mokymosi iš puikiausių mokslininkų-mokytojų, profesorių J. Laužiko, M. Lukšienės, B. Bitino, V. Rajecko, A. Mockaus, A. Poškienės, A. Paurienės ir kt. mokykla;
- seminarų, diskusijų, konferencijų rengimo ir vedimo mokykla;
- bendrakultūrio prusinimo(si), liaudies dainų, sporto varžybų, pagerbimo švenčių parengimo mokykla;
- kompleksinių tyrimų organizavimo mokykla;
- trijų Baltijos valstybių pedagoginių mokslinių susitikimų-konferencijų organizavimo mokykla ir t. t.

Įvardijame ir išvardijame tai todėl, kad visų šių „mokyklų“ viena iš centrinių figūrų buvo Vitolda Sofija Glebuviene su savo pasiūlymais, neišsenkančia energija, humoru, šmaikštumu, gebėjimu jungti bendrystei, pagalbai vienas kitam. Na, pavyzdžiui, nėra lengva pradedančiajam disertaciją rašyti. Kad laiku galėtume atsiskaityti institucijai ir moksliniams vadovams, Vitolda Sofija siūlo kolegėms per savaitę parašyti po 3–5 puslapius brandaus mokslinio savo disertacijos teksto. Kurį laiką įsipareigojimus vykdėme, tekstus pristatinėjome, aptarinėjome ir džiaugėmės rezultatais. Nors laikui bėgant įsipareigojimas blėso ir visai nutrūko, noras pasitarti, pasipasakoti, padiskutuoti išliko ilgam. Kitas sumanymas – moky-

tis lenkų kalbos. Mokytoja – daktarė M. Lukšienė. Skaitome lenkiškų pasikalbėjimų knygeles, mokomės taisyklingo lenkiškų žodžių tarimo, analizuojame mokslinius straipsnius ir knygas, tikėdamos, kad tai mums pravers. Mokslai truko nelabai ilgai – aplinkiniai įžiūrėjo kažkokią neaiškią grupelę, kažką veikiančią, kaip sakė, pogrindyje, tad lenkų kalbos „studijas“ teko baigti. Bet takas į žymiausių to laikotarpio pasaulio psichologų ir pedagogų originalius veikalus, išverstus į lenkų kalbą, buvo pramintas. Kaip žinia, Lietuvos bibliotekos naujausių originalų ar vertimų turėjo nedaug, daugumą jų buvo laikoma vadinamuosiuose specialiuosiuose fonduose, kurie ne visiems buvo prieinami, o jei ir prieinami, tai tik su specialiais leidimais, tad daktarės M. Lukšienės pamokos labai pravertė. V. S. Glebuviienės iniciatyva net savotišką taupomąjį bankelį buvome įsisteigusios. Gavusios mėnesio atlyginimą (72 rublius), po penkis rublius dėjome į fondą (iždininkė – Vitolda Sofija). Surinkus tam tikrą sumą pinigų, eidavome pirkti dailininkų paveikslų. Taip grupelės draugijų namuose atsirado Kosto Dereškevičiaus ir Vijos Valerijos Tarabildienės, Rimo Zigmo Bičiūno ir Telesforo Valiaus bei kitų dailininkų darbų.

Doc. dr. V. S. Glebuviene išvalgę, aštraus kritinio mąstymo buvo paisoma aptariant pranešimus konferencijoms, formuojant jų turinį, programas. Įdomios diskusijos, mokslinių idėjų sklaida vykdavo įvairiuose Lietuvos miestuose ir miesteliuose, važinėjant po juos kaip Pedagogų draugijos ikimokyklinio auklėjimo sekcijos narei-lektorei, atliekant įvairias LTSR švietimo ministerijos ar Vyriausybės pavestas užduotis, skelbiant Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos Vilniaus kalbos komisijos idėjas (buvo komisijos narė), dalyvaujant televizijos ir radijo laidose. Doc. V. S. Glebuviene dalyvavimas visose situacijose įnešdavo lengvumo, saugumo pojūtį, nors situacijos kartais būdavo pakankamai sudėtingos.

Profesorių A. Gučo ir V. Sirtauto vadovaujama V. S. Glebuviene studijų aspirantūroje įvairūs lietuvių vaiko kalbos raidos moksliniai tyrinėjimo aspektai „sugulė“ originaliame psicholingvistiniame darbe – psichologijos kandidato disertacijoje „Vaiko ankstyvosios kalbos fonologinės sistemos raida“. Disertacija parašyta, apsvaistyta, pristatyta gynimui, bet nebėra kur ją ginti – vyksta reforma, panaikinama Taryba senajame universitete, atsiranda nauji reikalavimai disertacijoms. Vienas iš jų – jokių gimtųjų nacionalinių kalbų, disertacija turi būti rusų kalba. 1977 m. po dvejų metų gynimo vietos paiešką visoje Tarybų Sąjungoje (visur savų aspirantų eilės), V. S. Glebuviene disertaciją sėkmingai apgina Ukrai-

nos SSR Psichologijos mokslo tyrimų institute Kijeve. Jai suteikiamas psichologijos mokslų kandidatės laipsnis. V. S. Glebuvienės pramintu takeliu ginti disertaciją į Kijevą patraukė būrys dabar gerai žinomų psichologų, tai: B. Grigaitė, A. Dzevečka, A. Valantinas, J. Čebelis ir kt.

Tyrinėdama, kaip ji pati sakydavo „vaiko kalbos radimosi stebuklą“, V. S. Glebuvienė nepamiršdavo patikrinti ir instituto jaunųjų mokslininkių mamų kompetencijų ugdant savų vaikų kalbą. Nuolat klausinėdavo, ar čiauška, ar žodelį taria, kaip, su kokiomis emocijomis, ar sąmoningai taria, kaip tu savo vaiką kalbini. Skatindavo vaikų kalbą užrašinėti, bandydama įteigti, koks stebuklas yra mažo vaiko kalbėjimas ir kokia tai bus vaikui dovana, jam užaugus. Tuo metu slapta pykdavai už „atimamą“ laiką. Dabar džiaugiesi dukrų tada sakytais ir užrašytais žodeliais ir sakiniais, supranti, kad juos žinai todėl, jog šalia buvo kolegė, tikėjusi tuo, ką darė, ką sakė, skleidusi moksliniais tyrimais paremtas iniciatyvas, neužsidariusi savo tyrinėjimų erdvėse.

1980 m. V. S. Glebuvienė pagrindiniam darbui pakviečiama į Vilniaus valstybinį pedagoginį institutą (dabar – Lietuvos edukologijos universitetas), 1982 m. išrenkama Pedagogikos katedros docente. Dirba Pedagogikos, Auklėjimo metodikos, Ikimokyklinės pedagogikos katedrose, skaito ikimokyklinės pedagogikos, ankstyvojo amžiaus vaikų kalbos raidos kursus, veda pedagogikos seminarus, lanko studentus, atliekančius pedagoginę praktiką įvairiose Lietuvos mokyklose. Dirbdama antraeilėse pareigose Lietuvos TSR liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institute, technikumų dėstytojams skaitė amžiaus tarpnių ir pedagoginės psichologijos kursą. Kaip viena pagrindinių lektorių kviečiama į Respublikinio mokytojų tobulinimosi instituto ikimokyklinio auklėjimo specialistų kvalifikacijos kėlimo kursus. Daug metų dirba Šiaulių pedagoginio instituto Pedagogikos fakulteto studentų valstybinių egzaminų komisijos pirmininke. Apie to laikotarpio V. S. Glebuvienės pagrindinę veiklą – paskaitas prof. Z. Bajoriūnas, tuomet – Istorijos-pedagogikos fakulteto dekanas, kalbėjo: „Mūsų docentė nuoširdžiai moko ikimokyklinio auklėjimo studentes prasiskverbti į mažylių mintis, jų poelgių prasmę, panaudoti visas pastarųjų vidines potencijas, apeliuoti į ikimokyklinukų gerumą, kilniaširdiškumą, humoro jausmą. Ji plataus profilio dėstytoja. Ji žino ne tik ankstyvąjį amžių. Ji rūpinasi, kad būsimasis aukštos kvalifikacijos specialistas suvoktų, jog mokymo darbas su 5–6 metų vaikais darželyje – tai ne vaiko akcelera-

vimas, o amplifikacija, t. y. intelektualųjų gebėjimų stimuliavimas, akiračio plėtimas, jo dvasinio pasaulio turtinimas. Ji skleidžia pažangias pedagogines idėjas pačiose įvairiausiose Lietuvos auditorijose.“

1994–2004 m. V. S. Glebuvienė – Ikimokyklinės pedagogikos katedros vedėja, Pedagogikos-psichologijos fakulteto tarybos narė, 2004–2010 m. – Tarybos pirmininkė. Pastarieji dešimtmečiai, atliekant priskirtus vaidmenis, nepametėjo V. S. Glebuvienėi lengvų darbo metų, nes buvo įpratusi, o ir norėjo būti pedagogų rengimo, jų kūrybiškos kaitos, vaikų ugdytinų galių stiprinimo proceso lydere. Sunkūs ir šakoti pirmieji Lietuvos nepriklausomybės metai, kai reikėjo kurti originalias ikimokyklinio ugdymo bakalaurų ir magistrų rengimo studijų programas, naują ikimokyklinio ugdymo įstaigų strategiją, koreguojant pedagogų nuostatas, ugdant naujas esamų ir būsimų ikimokyklinio ugdymo specialistų kompetencijas, perkainoti visas vertybes, ieškoti atsakymų į naujai kylančius klausimus. Todėl buvo vėl mokymasis seminaruose Latvijoje ir Estijoje, vėl stažuotės Vengrijoje, Danijoje, Suomijoje, pranešimai ir diskusijos pasaulinėse konferencijose Berlyne ir Helsinkyje, Vienoje ir Ženevoje, Budapešte ir Hamburge, Tromse, Londone ir kitur. V. S. Glebuvienės iniciatyva suburta katedros ikimokyklinės pedagogikos mokslininkių komanda ir toliau nagrinėja reikšmingas ankstyvojo vaikų ugdymo problemas, dalyvauja įvairiuose švietimo projektuose. Iki šiol visoje Lietuvoje paklausūs, plojimais palydimi V. S. Glebuvienės autoriai seminarai, seminarai-diskusijos įvairiais inovatyviais vaikų ugdymo ikimokyklinėse įstaigose klausimais. Vien 2012 m. ji susitiko su ikimokyklinio ugdymo pedagogais 13 Lietuvos miestų ir miestelių. Didelę dalį doc. V. S. Glebuvienės profesinės veiklos laiko esant greta, norisi teigti, kad jos gebėjimas bendrauti kiekvieną pamatant, pastebint pranašumus, gebant pašmaikštauti, nuteikti veiklai, pačiai nestokojant idėjų ir aktyviai veikiant, leidžia jai kaip dėstytojai, mokslininkei, tyrėjai ne tik įveikti sudėtingas gyvenimo užduotis, bet ir pelnyti kolegų, studentų, ikimokyklinių įstaigų darbuotojų pripažinimą ir pagarbą.

Štai tokia mums atrodo kolegės docentės V. S. Glebuvienės pedagoginio „gyvenimo knyga“. Gal kokių pastabėlių tos knygos paraštėse neįskaitėme. Gal kokiems puslapiams skyrėme per mažai dėmesio – pravertėme. Gal ne visas raides atpažino-me..., tačiau V. S. Glebuvienės akademinės ir mokslinės veiklos indėlis rengiant pedagogus Lietuvos edukologijos universitete yra neįkainojamai vertingas.

Prof. habil. dr. M. Barkauskaitė